

Sámikielái káidusmáttááttás piiloothaahá
Sää'mkiöli ougglösöhttvuöðid äu'kkei mátt'töözz pilottha'nykkös
Sámegielaideid gáiddusoahpahusa pilottaprošeakta
Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÄÄ'MTE'G'G
SAAMELAISKÄRÄJÄT

UTSJOKI • OHCEJOKKA

HANKERAPORTTI 1.1.–31.12.2021

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen
pilottihanke

Hanna Helander, hankepäällikkö
Utsjoen kunta
040 7012 094
hanna.helander@edu.utsjoki.fi
www.saamenetaopetus.com

Arla Magga, hankekoordinaattori
Saamelaiskäräjät
040 6875 989
arla.magga@samediggi.fi

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke on Utsjoen kunnan ja Saamelaiskäräjien yhteistyöhanke. Pilottihanke käynnistyi syyslukukaudella 2018 ja sen on määrä jatkaa kevätlukukauden 2023 loppuun saakka. Hankkeelle myönnettiin toukokuussa 2018 erityisavustusta yhteensä 429 000 euroa vuoden 2020 loppuun (OKM/15/520/2018). Avustukselle saatiin jatkoaikaa toukokuun 2021 loppuun. Tämän jälkeen hankkeelle myönnettiin 235 000 euron jatkorahoitus ajalle 1.1.–31.12.2021. Tämä raportti koskee aikaväliä 1.1.–31.12.2021.

1. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävä opetus saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Opetuksen vakiinnuttamisen edellytyksenä on, että tarjottu opetus on laadukasta, siihen osallistuminen on helppoa, ja että opetuksesta aiheutuvat kustannukset ovat kunnille kohtuullisia. Hankkeessa kehitetään etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pedagogiikkaa sekä tehdään yhteistyötä kuntien ja koulujen kanssa etäyhteyksiä hyödyntävän saamen kielten opetuksen toimintamallin kehittämisessä.

2. Hankkeen toteutus

Opetuksen järjestäjänä hankkeessa toimii [Utsjoen kunta](#), jolla on sekä perusopetuksen että lukiokoulutuksen järjestämislupa. Hankkeen hankepäällikkö työskentelee Utsjoen kunnassa. Tekninen tuki ostetaan [Solinumilta](#), joka järjestää Utsjoen kunnan tukipalvelut. Hankepäällikkö vastaa hankehallinnosta, taloudesta, sopimuksista kuntien kanssa sekä opettajien rekrytoinnista. Hankepäällikkö toimii myös opettajien esimiehenä sekä kehittää opetussuunnitelmaa ja etäopetuksen pedagogisia käytänteitä yhteistyössä opettajien kanssa. Lisäksi hän kokoaa yhteistyössä hankekoordinaattorin kanssa ehdotuksia toimenpiteiksi, joilla etäyhteyksiä hyödyntävä saamen opetus voidaan vakinaistaa.

[Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimistossa](#) työskentelevä koordinaattori vastaa hankkeen tiedottamisesta, nettisivujen päivittämisestä, yhteydenpidosta opetusta vastaanottaviin kouluihin, sekä tilastojen ja raporttien laatimisesta. Lisäksi koordinaattori tilaa oppilaille ja opiskelijoille saamen kielten oppimateriaalit.

Hankepäällikkö ja hankekoordinaattori keräävät tietoa ja palautetta sekä opetusta vastaanottavilta kouluilta, oppilailta ja hankkeen opettajilta vuosittain Google Forms -kyselyllä. Lisäksi he kokoavat etäopetukseen ilmoitetut oppilaat heidän ikä- ja kielitasonsa mahdollisimman hyvin huomioiden, niin että opetusryhmät ovat pedagogisesti toimivia. Opetusryhmät ja saamen oppitunnit laaditaan myös koulujen lukujärjestykset, koulukuljetukset ja jaksot huomioiden.

Hankkeen järjestämä opetus on maksullista sitä vastaanottaville kunnille. Vuodesta 2021 alkaen opetusmaksu on 100 €/oppilas. Tämän on mahdollistanut OKM:n avustus opettajien palkkakuluihin. Opetusta vastaanottava koulu/kunta allekirjoittaa vuosittain sopimuksen opetuksen ostamisesta Utsjoen kunnalta.

Kevätlukukautena 2021 hankkeessa työskenteli kaksi päätoimista ja kolme sivutoimista tuntiopettajaa. Päätoimiset tuntiopettajat työskentelivät 90 % työajalla. Syyslukukauden 2021 alussa hankkeessa työskenteli kaksi päätoimista ja kaksi sivutoimista tuntiopettajaa. Hankepäällikön jäädessä virkavapaalle toinen päätoimisista tuntiopettajista siirtyi hankepäällikön sijaiseksi, joten syksyn 2021 ajan hankkeessa on toiminut yksi päätoiminen ja kolme sivutoimista tuntiopettajaa. Päätoiminen tuntiopettaja työskenteli 80 % työajalla.

Opettajien palkkakustannukset on katettu opetuksen järjestäjiltä perittävien maksuina. Opettajien tekemä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehitystyö (opettajainkokoukset, koulutukset, ops-työ, [opetusinnovaatiotutkimukseen](#) osallistuminen) on katettu hankerahoituksesta.

Ajanjaksolla 1.1.–31.8.2021 hankepäällikkö työskenteli 80 % työajalla. 1.9.–31.12.2021 hankepäällikön sijainen työskenteli 100 % työajalla. Ajanjaksolla 1.1.–31.7.2021 Saamelaiskäräjillä työskenteli kaksi hankekoordinaattoria, molemmat 50 % työajalla. Ajalla 1.6.–31.12.2021 hankekoordinaattori työskenteli 100 % työajalla.

Hankkeen omavastuusuus on katettu Utsjoen kunnan sivistysjohtaja-rehtorin ja sivistystoimen kanslistin sekä Saamelaiskäräjien koulutussihteerin ja oppimateriaalityöntekijöiden työpanoksella. Lisäksi omavastuusuuteen sisältyvät Saamelaiskäräjien oppilaille lahjoittamat oppimateriaalit.

3. Hankkeen opetus

Hankkeessa annetaan perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävää saamen kielten opetusta inarinsaamassa, koltansaamassa ja pohjoissaamassa 2 vvh/ryhmä. Etäopetushankkeen opetus on reaaliaikaista (synkronista) opetusta. Tällöin opettaja ja etäopetukseen osallistuvat oppilaat ja opiskelijat osallistuvat samaan aikaan oppitunneille omilla päätelaitteillaan, mutta fyysisesti eri paikoissa. Oppilaat osallistuvat etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen omilta kouluiltaan. Opetus tapahtuu Microsoft Teams ja OneNote-ympäristöissä. Hankkeen opetusryhmien muodostamisessa ja opetuksessa huomioidaan oppilaiden kielitaustan heterogeisuus.

Saamen kielten opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas voi rakentaa identiteettiään ja syventää saamelaiskulttuurin tuntemustaan. Jokainen opetusryhmä pääsee lukuvuosittain kulttuurivierailulle tai saa etäyhteyksin luokkaansa kulttuurivierailijan. Kulttuurivierailija on saamelaistaiteilija, -kirjailija, -artisti, tarinankertoja tai muu saamelaiskulttuurin alan asiantuntija.

Lisäksi opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan saamen kielen kehitystä yhteistyössä kodin ja oman koulun kanssa. Opetuksen, kodin, oman koulun välistä yhteistyötä edistetään lukuvuosittain pidettävissä vanhempainilloissa. Iltoihin kutsutaan myös oppilaan oman koulun työntekijät (rehtori, opettaja, ohjaaja). Vanhempainiltoihin on osallistunut keskimäärin 10–30 huoltajaa/ilta.

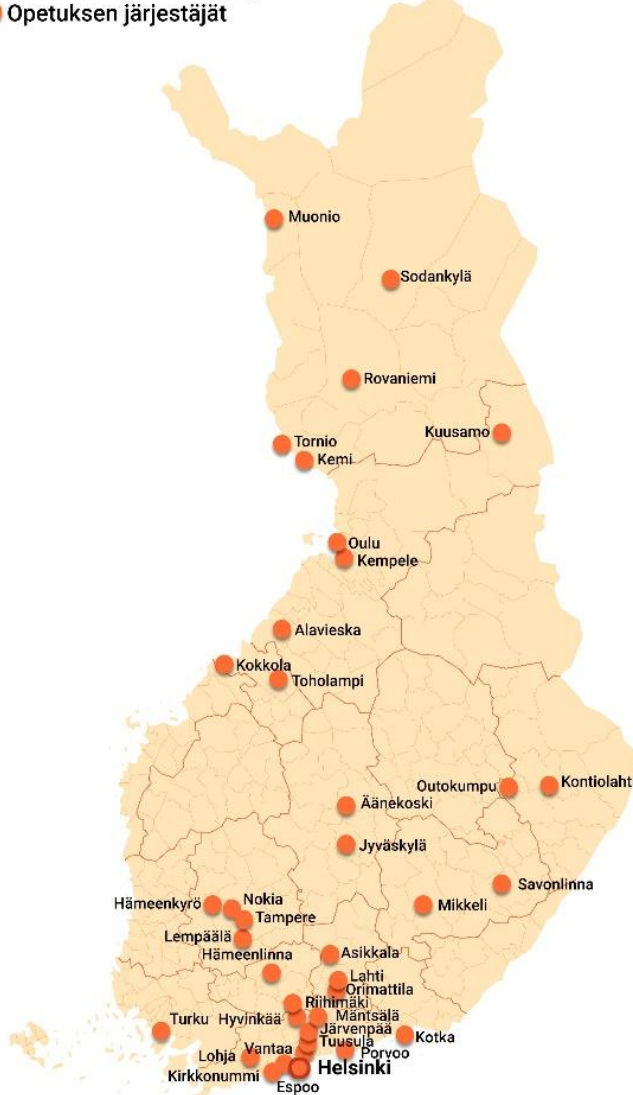
4. Hankkeen tulokset

Hankkeen oppilasmäärä on kasvanut vuosittain parilla kymmenellä ja kaksinkertaistunut hankkeen ensimmäiseen lukuvuoteen verrattuna. Lukuvuonna 2021–2022 hankkeessa opiskelee 109 oppilasta ja opiskelijaa 38 kunnasta ja yhteensä 75 koulusta. Opetusta annetaan 46 vvh. Oppilasmäärän voimakas kasvu kertoo saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kysynnästä, kun tieto opetusmahdollisuudesta on saavuttanut huoltajia ja opetuksen järjestäjiä. Lukuvuonna 2020–2021 inarin- ja koltansaamen kieleen perustettiin lukioyhtymät.

Saamen kielten etäopetus 2021–22

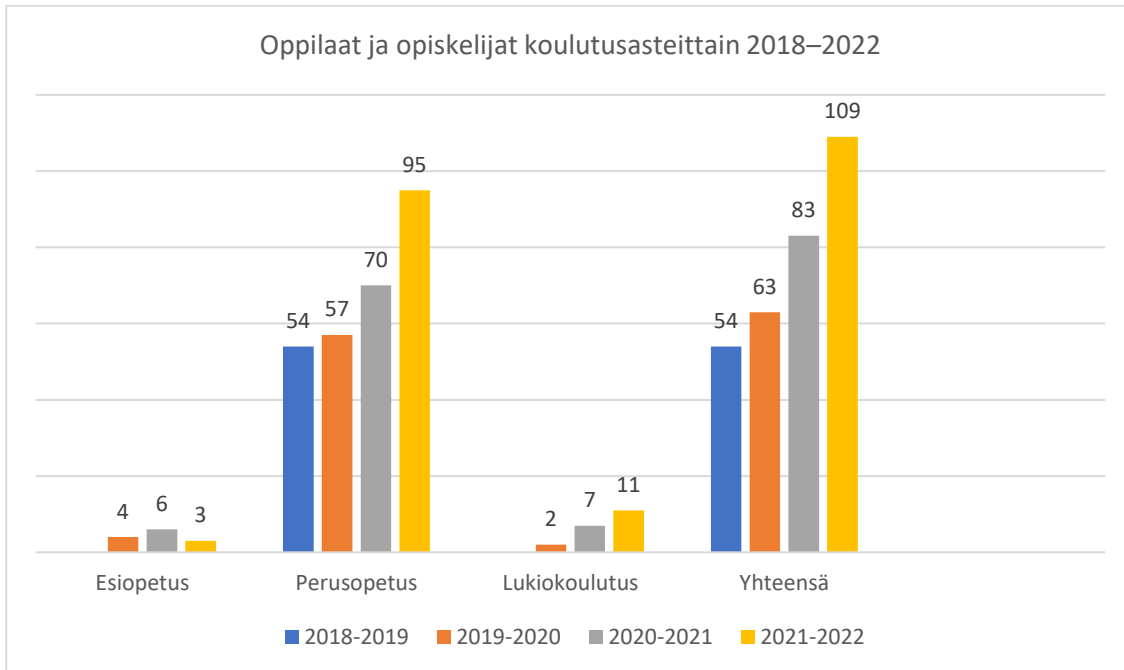
● Opetuksen järjestäjät

Kuvio 1. Opetukseen osallistuvat kunnat lukuvuonna 2020–2021. Kuva: Studio Borga

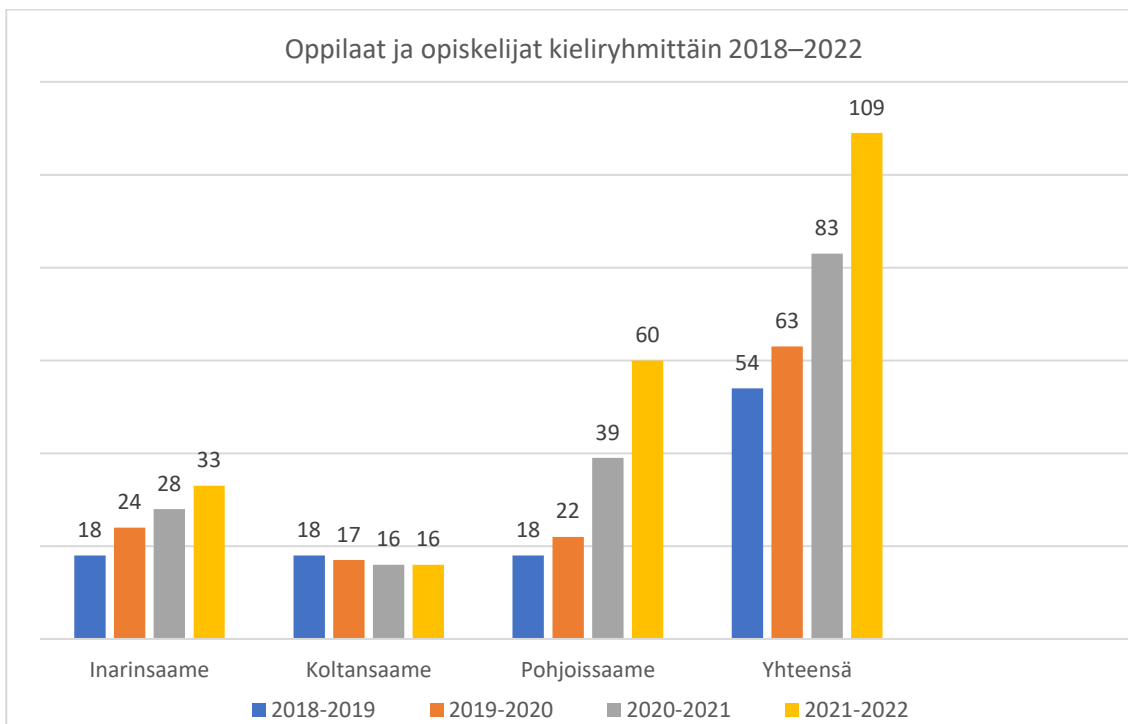
Oppilasmäärän kasvu on kasvattanut myös ryhmäkokoja ja opetuksen eriyttämisen tarvetta, kun oppilaiden luokka-aste, kielellinen lähtötaso ja osaaminen vaihtelevat. Esimerkiksi lukiryhmän opetuksessa noudatetaan vanhaa ja uutta opetussuunnitelmaa, ja opiskelijat suorittavat kahta eri kurssia. Tilanne edellyttää tulevana lukuvuosina opetusryhmien ja vuosiviikkotuntimäärän kasvattamista, koska oppilasmäärän voi odottaa edelleen kasvavan tasaisesti. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen teknisiä ja pedagogisia ratkaisuja on kehitetty yhdessä etäopettajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyöstä kerrotaan tarkemmin luvussa 7. Yhteistyö ja pedagoginen kehittäminen.

Hankkeen oppilasmäärä on kasvanut vuosittain parilla kymmenellä ja kolminkertaistunut hankkeen ensimmäiseen lukuvuoteen verrattuna (kuvio 2). Suurin osa oppilaista on perusopetuksen oppilaita. Esiopetuksen oppilaiden opetus alkoi syksyllä 2019, ja heidän määränsä on tasaisessa kasvussa. Lukiryhmät perustettiin pohjoissaameen syksyllä 2019, inarin- ja koltansaameen syksyllä 2020.

Kuvio 2. Hankkeen oppilas- ja opiskelijamäärä koulutusasteittain lukuvuosina 2018–2023.

Oppilasmäärän voimakas kasvu kertoo saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kysynnästä, kun tieto opetusmahdollisuudesta on saavuttanut huoltajia ja opetuksen järjestäjiä. Oppilas- ja opiskelijamäärä on inarinsaamessa kasvanut tasaisesti, koltansaamen määrä pysynyt melko tasaisena. Selkeimmin oppilas- ja opiskelijamäärä on kasvanut pohjoissaamen kielessä (kuvio 3).

Kuvio 3. Hankkeen oppilas- ja opiskelijamäärä kieliryhmittäin lukuvuosina 2018–2022.

Hankkeen merkitys on ollut erityisen suuri pienimmille saamen kielille, inarin- ja koltansaamelle, joiden opetusta on aiemmin järjestetty saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella pohjoissaamea satunnaisemmin. Oppilasmäärän odotetaan kasvavan edelleen tulevina vuosina, kun toiminta vakiintuu ja tieto opetusmahdollisuudesta leviää.

Hankkeessa on laadittu perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen paikalliset opetussuunnitelmat:

[Perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen opetussuunnitelma](#)
[Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen opetussuunnitelma](#)

5. Näkyvyys

Hanke tiedottaa toiminnastaan ja opetuksen ajankohtaisista asioista verkkosivuillaan ja Facebookissa. [Hankkeen verkkosivuja](#) päivitetään aktiivisesti hankkeen etenemistä ja tapahtumia seuraten. Verkkosivuilta löytyy tietoa hankkeesta, sen työntekijöistä ja yhteistyökumppaneista. Sivuilta löytyvät myös hankkeen laatimat opetussuunnitelmat, opetuksen ilmoittautumislomakkeet, lukuvuoden aikataulu sekä etäopetuksen ohjeistus kouluille ja huoltajille. Myös oppilaiden tuotoksia on kerätty verkkosivuille. Hanke tiedottaa aina kolmella saamen kielellä ja suomeksi.

[Hankkeen Facebook-sivuilla](#) jaetaan hankkeeseen, oppimateriaaleihin ja saamen kieliin liittyviä tiedotteita ja tapahtumia. Hanke on esimerkiksi tiedottanut lokakuussa järjestämistään kaikille kiinnostuneille avoimista pohjois-, inarin- ja koltansaamen oppitunneista yhteispohjoismaisen saamen kielten viikon kunniaksi ja tavoittanut yli 10 000 ihmistä yhdessä julkaisussa. Tiedottamisen myötä pohjoissaamen avoimelle oppitunnille osallistui arviolta 100 henkeä, inarinsaamen avoimelle oppitunnille 150 henkeä ja koltansaamen avoimelle oppitunnille yli 200 henkeä.

Hankkeen toiminnasta ja opetuksen ajankohtaisista asioista tiedotetaan myös Saamelaiskäräjien ja Utsjoen kunnan nettisivuilla, sosiaalisissa medioissa sekä Saamelaiskäräjien ePressi-tilin kautta.

Hanketta ja sen toimintamallia on esitelty useissa tilaisuuksissa ja tapaamisissa. Näitä esitellään tarkemmin luvussa 8. Tapahtumat.

6. Digitaalinen oppimateriaalityö

Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on jatkanut digitaalisen oppimateriaalin tuottamista hankkeen tarpeita silmällä pitäen. Kesäkaudella 2021 oppimateriaalin tuntityöntekijä jatkoi pohjoissaamen vieraan kielen opetukseen tarkoitettua Gea 2 -digitaalisen oppimateriaalin äänien äänittämistä yhdessä Saamelaiskäräjien av-tekniikan kanssa. Äänien editointia jatketaan keväällä 2022. Materiaali on tarkoitus julkaista vuonna 2022 Ubiikin [Cloubi-alustalla](#), jonne Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimisto tuottaa saamenkielistä digitaalista oppimateriaalia.

Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on kehittänyt yhdessä etähankkeen opettajien kanssa digitaalisia ääni- ja kuvasanakirjoja pohjoissaamen (Oahpa sániid) ja koltansaamen kielellä (Mattu saa'nid) vuonna 2020 valmistuneen inarinsaamenkielisen kirjan (Oopâ saaniid) mukaan. Ääni- ja kuvasanakirjat pohjautuvat painettuihin ja kuhunkin kieleen ja kulttuurin erityispiirteisiin sovitettuihin sanakirjoihin. Pohjois- ja

koltansaamenkielisten kuvasanakirjojen on määrä valmistua keväällä 2022, ja ne julkaistaan digitaalisina Cloubi-alustalla.

Etähankkeen työntekijät ja opettajat suunnittelivat yhteistyössä oululaisen LudoCraft Oy:n kanssa saamenkielisen *Gávpotfearán*-mobiilipelin (Kaupunkiseikkailu). Pelin äänitys- ja äänitteiden editointityöhön osallistui Saamelaiskäräjien av-tekniikko. Peli on noin 6–8-vuotiaille suunnattu oppimispeli, joka on toteutettu pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielellä. Pelissä pelaaja pääsee oppimaan kaupunki- ja tunnesanastoa erilaisissa kaupunkiympäristöissä, kuten puistossa ja maauimalassa. Mobiilipeli on kehitetty tukemaan uhanalaisten saamen kielten käyttöä ja oppimista lasten vapaa-ajalla. Peli on ladattavissa Google Play -kaupasta ja AppStoresta. Pelistä on julkaistu Oulun kaupungin tilaama [esittelyvideo](#), jonka on toimittanut Erika Benke.

7. Yhteistyö ja pedagoginen kehittäminen

Lukuvuonna 2019–2020 alkanut yhteistyö Saamelaisalueen koulutuskeskuksen [Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen](#) kanssa jatkui vuoden 2021 loppuun. Vuoden 2021 aikana Arktista pedagogiikkaa II -hanke järjesti etäopetushankkeen opettajille digipedagogiikkaa käsitteleviä koulutuksia. Hankkeessa syvennyttiin ja laajennettiin digiteknologiaa hyödyntävää pedagogiikkaa, jossa saamen kielet, kulttuuri, perinteiset elinkeinot ja luonnon kierto huomioidaan. Kehittämistoiminta tapahtui yhdessä Lapin yliopiston, saamelaisalueella toimivien koulutusverkostojen ja opettajien kanssa.

Lukuvuonna 2020–2021 hanke jatkoi yhteistyötä Suomen Akatemian rahoittaman [Lasten sananvalta ja toimijuus \(ADVOST\) -tutkimushankkeen](#) kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena oli vahvistaa lasten ääntä ja toimijuutta saamen kielten etäopetuksessa sekä innovoida uusia pedagogisia malleja kulttuurisesti relevantin saamen opetuksen tarjoamiseksi etäopetusympäristössä. Tutkimuksen alkukartoituksessa kävi ilmi, että oppilailla on korkea motivaatio opiskella saamea, sillä he kokevat vahvaa kuulumuutta kieliyhteisöön.

Tutkimushankkeessa kehitetyt pedagogiset innovaatiot tukivat oppilaan identiteetin rakentumista ja vahvistivat heidän kiinnittymistään kieliyhteisöön. Tutkimus osoitti, että opettajien asiantuntemusta hyödyntävä innovaatiotutkimus on avainasemassa opetuksen ja oppimisympäristöjen muokkaamisessa saamelaiskulttuurilähtöiseksi. Opetusinnovaatiot myös vastaavat diasporisen opetustilanteen haasteisiin, kuten oppimateriaalipulaan. Yhteistyön tuloksena julkaistaan kuusi tutkimusartikkelia ja etäopetuksen käsikirja vuosien 2022–2023 aikana.

Lukuvuonna 2020–2021 käynnistynyt yhteistyö [Deanuleagis Sá mástit -hankkeen](#) kanssa jatkui lukuvuonna 2021–2022. Etäopetuksen oppilailla oli mahdollisuus osallistua Deanuleagis Sá mástit -hankkeen järjestämiin pohjoissaamenkielisiin Minecraft-kerhoihin. Yhteistyön mukaan etäopetushankkeen vanhemmille järjestettiin kielineuvolailta, jossa kielineuvola [Giellagárdi](#) tarjosi neuvontaa perheiden saamen kieleen ja monikielisyyteen liittyvistä asioista. Kielineuvola tukee ja vahvistaa saamen kieltä ja monikielisyyttä perheissä, instituutioissa ja yhteisöissä.

Syyslukukaudella hanke aloitti yhteistyön Saamelaismuseum Siidan, Koltansaamelaislasten omakielinen koulupolku -hankkeen, Visuálalaš Sápmi -hankkeen ja Perheystävällinen hybridityö -hankkeen kanssa. [Saamelaismuseum Siida](#) järjesti etäopetushankkeen opettajille työpajan, jossa käsiteltiin opettajien näkemyksiä Siidasta ja sen tulevaisuudesta. Keskustelua käytiin siitä, miten museo voi auttaa opettajia etäopetustyössä ja tukea saamelaislasten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien lasten identiteettiä mm. käsittelemällä kielen lisäksi saamelaisesineitä, arkeologiaa, rakennusperintöä, tapoja ja saamelaista henkisyttä.

Etäopetushanke teki yhteistyötä myös [Kiöllpie'zzest škoou'le – kolttsaamelaisten lasten omakielinen koulupolku -hankkeen](#) kanssa, jonka tarkoituksena on vahvistaa koltansaamen opettajien keskinäistä yhteistyötä ja vertaisoppimista. Yhteistyön ja vuoropuhelun tuloksena opettajat jakoivat toisilleen tuottamaansa oppimateriaalia. Lisäksi Koulupolku-hanke laati suunnitelman oppimateriaalien käytöstä eri vuosiluokilla. Tämä tuki myös koltansaamen etäopetuksen suunnitelmallisuutta ja opettajan työtä. Koltansaamen etäopetusta vastaanottavilla oppilailta on lisäksi mahdollisuus osallistua Koulupolku-hankkeen järjestämiin läksytyöpahoihin, joissa he saavat opettajan apua koltansaamenkieliseen koulutyöhön ja tapaavat toisia saamelaislapsia ja -nuoria koulupäivän ulkopuolella.

Syyslukukaudella 2021 etäopetushanke aloitti yhteistyön [Perheystävällinen hybridityö Lapissa -hankkeen](#) kanssa. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää etätyökäytäntöjä sekä etätyötä ja hybridityötä tekevien työhyvinvointia. Tavoitteena on saada Lapin kuntiin ajantasaiset etätyösopimukset, etätyökäytänteet ja auttaa etätyökulttuurin muodostamisessa työhyvinvointia painottaen. Hankkeen opettajat osallistuivat työhyvinvointikyselyyn, jossa kartoitettiin etätyötä tekevien työntekijöiden työhyvinvoinnin kokemusta etätyön edellytyksistä, etätyön johtamisen sekä perheystävällisyyden näkökulmista. Kyselyssä kerättyä tietoa hyödynnettiin edelleen hankkeen koulutus- ja kehittämiskokonaisuuksien suunnittelussa sekä toimenpide-ehdotusten laatimisessa.

8. Tapahtumat

Kevät 2021

- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan ja etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 8.1.2021
- Yhteistyökokous Saamelaisen korkeakoulun opetusharjoitteluista 15.1.2021
- Hankkeen esittely Saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimen kokouksessa 20.1.2021
- Saamen kielten opetuksen digiverkoston esittely 26.1.2021
- Koulutus ["Saamen kieli etäopetuksessa"](#) saamenkielisille opettajille ja kielen opetuksesta kiinnostuneille henkilöille yhteistyössä Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen kanssa 28.1.2021
- Opettaja-lehden [kirjoitus](#) saamen kielten etäopetuksesta
- [Saamen sävelet! Sámi šuoŋat! Säämi šuoŋah! Sää'm suõm! -virtuaaliset musiikkituokiot](#) saamelaisten kansallispäiväviikolla 2.–4.2.2021
- Hankkeen esittely Opetushallituksen kahvitilaisuudessa 4.2.2021
- Yhteistyökokous [ADVOST-tutkimushankkeen](#) kanssa 16.2.2021
- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan ja etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 25.2.2021
- Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen ohjausryhmän 6. kokous 1.3.2021
- Ylen [uutinen](#) saamen kielten etäopetuksesta valtakunnallisena mahdollisuutena 9.3.2021
- Infotilaisuus "Saamen kielten etäopetus – tulevaisuuden rakentamista" -opetuksen järjestäjille 17.3.2021
- Vanhempainilta huoltajille ja kouluille 24.3.2021
- Saamelaiskäräjien, Oulun yliopiston Giellagas-instituutin ja kasvatustieteiden tiedekunnan (OuluSaameOpe-yhteistyöryhmä) kokous ajankohtaisista asioista 25.3.2021
- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan ja etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 9.4.2021

- Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän [loppuraportin](#) luovuttaminen opetusministerille sekä kulttuuri- ja tiedeministerin valtiosihteerille 15.4.2021.

Työryhmän esityksissä keskeisellä sijalla olivat saamelaisopetuksen asema ja etäyhteyksin annettava saamen kielten opetus. Työryhmän mielestä saamen kielten opetus tulisi irrottaa täydentävää opetusta koskevasta säännöksistä ja mahdollistaa opetus osana oppilaan normaalia koulupäivää koko maassa. Hankkeen työntekijät osallistuivat tilaisuuteen verkossa.

- Saamelaiskäräjien, Oulun yliopiston Giellagas-instituutin ja kasvatustieteiden tiedekunnan (OuluSaameOpe-yhteistyöryhmä) kokous ajankohtaisista asioista 21.4.2021
- Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen ohjausryhmän 7. kokous sähköpostikokouksena 20.-27.4.2021
- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan ja etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 27.4.2021
- Neuvottelu Jyväskylän kaupungin kanssa pohjoissaamen kielen opetuksesta 7.5.2021
- Hankkeen koulutus- ja suunnittelupäivät (veso) ja yhteistyökokous Deanuleagis sámástit -hankkeen kanssa Utsjoella 11.–12.5.2021
- Oppilaat osallistuivat useilla laatimillaan saamenkielillä videoilla 17.5.2021 verkkotapahtumana järjestettyyn [Saamelaisnuorten taidetapahtumaan](#)
- Hankkeen esittely [Sanojen sinfoniaa Lounais-Suomessa -hankkeelle](#) 17.5.2021
- Virtuaalinen kevätjuhla 26.5.2021
- Lapin kansan [uutinen](#) hankkeen saamasta jatkorahtuksesta 3.6.2021

Syksy 2021

- Hankkeen ja LudoCraft Oy:n tuottaman [Gávpotfearán -mobiilipelin](#) julkaisu 13.8.2021
- Hankkeen koulutus- ja suunnittelupäivät (veso) Oulussa 5.–6.8.2021
- Saamelaiskäräjien järjestämä [kuulemistilaisuus](#) oppilaiden huoltajille saamen kielten opetuksesta Rovaniemen kaupungissa 23.8.2021
- Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen ohjausryhmän 8. kokous 24.8.2021
- Saamelaiskäräjälain 9§:n neuvottelu saamen kielten opetuksesta Rovaniemellä 24.8.2021
- Saamelaiskäräjälain 9§:n neuvottelu pohjoissaamen kielen opetuksesta Jyväskylässä 26.8.2021
- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan sekä etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 30.8.2021
- Oppilaiden ohjaajien koulutustilaisuus 8.9.2021
- Ylen [uutinen](#) hankkeen julkaisemasta mobiilipelistä 12.8.2021
- Yhteistyöpalaveri Kolttasaamelaisten lasten omakielinen koulupolku -hankkeen kanssa 13.9.2021
- Yhteistyöpalaveri Visuálalaš Sápmi -hankkeen kanssa 14.9.2021
- Saamelaiskäräjälain 9§:n jatkoneuvottelut saamen kielen opetuksesta Jyväskylässä 17.9.2021
- Saamelaiskäräjien, Oulun yliopiston Giellagas-instituutin ja kasvatustieteiden tiedekunnan (OuluSaameOpe-yhteistyöryhmä) kokous ajankohtaisista asioista 17.9.2021
- Lapin kansan [uutinen](#) Euroopan kielten päivän avoimista oppitunneista 22.9.2022
- Suunnittelupalaveri lyhytvideosta BBC:n toimittajan kanssa 22.9.2021
- Palaveri Saamelaiskäräjien tuottaman Cloubi -materiaalin käytöstä etäopetuksessa 27.9.2021
- [ADVOST-tutkimushankkeen](#) koulutus teemaopetuksesta ja eriyttämisestä 29.9.2021

- Keskustelutilaisuus Saamelaiskäräjien sekä saamen opettajien kanssa oppimateriaalilanteesta ja hankkeen esittely 30.9.2021
- [Avoimet näytetunnit](#) kolmella saamen kielellä Euroopan kielten päivänä yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa 1.10.2021
- Saamelaismuseo Siidan työpaja hankkeen työntekijöille 6.10.2021
- Saamelaiskäräjälain 9 §:n jatkoneuvottelu saamen kielten opetuksesta Rovaniemellä 8.10.2021
- [Kielineuvolailta](#) huoltajille, ohjaajille, opettajille ja rehtoreille 13.10.2021
- Hankkeen esittely kielipoliittisen ohjelman valmistelukokouksessa 26.10.2021
- Arktista pedagogiikkaa II -hankkeen ohjausryhmän 9. kokous 26.10.2021
- Yle Sápmín [uutinen](#) avoimista oppitunneista 26.10.2021
- [Tunti saamea kaikille! -etäoppitunnit \(kolmella saamen kielellä\)](#) saamen kielten viikolla 26.–28.10.2021
- Ylen [uutinen](#) saamen kielten suosiosta 29.10.2021
- Lyhytvideon kuvaaminen BBC:n toimittajan kanssa Oulussa 8.11.2021
- Hankkeen arvioinnin aloitustapaaminen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) kanssa 9.11.2021
- Hankkeen esittely Jyväskylän yliopiston [Keskiössä kielivähemmistöt -tapahtumassa](#) 12.11.2021
- Saamelaiskäräjien, Utsjoen kunnan sekä etäopetushankkeen yhteistyöpalaveri 15.11.2021
- Saamelaiskäräjien oppimateriaalitapaamiset kieliryhmittäin 23.–25.11.2021
- Hankkeen toiminnan esittely [Saamelaisopetuksen pohjoismaisessa foorumissa](#) 1.–2.12.2021
- Vanhempainilta huoltajille ja kouluille 8.12.2021

Lisäksi on pidetty kuukausittaiset työntekijöiden väliset perjantainkahvit, kahden viikon välein opettajien kokoukset ja valmistautumiskokouksia eri tapahtumia varten.

9. Hankkeesta saatu palaute

Hanke teki toukokuussa verkkokyselyn lukuvuonna 2020–2021 hankkeeseen osallistuneille viranomaisille, huoltajille ja oppilaille. Jokaiselle ryhmälle tehtiin omat kyselynsä. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia vastaajilla oli etäyhteyksiä hyödyntävästä opetuksesta ja sen järjestelyistä.

Viranomaisille suunnatut kyselyt toimitettiin sähköpostitse 12.5. ja siihen tuli yhteensä 15 vastausta. Viranomaisia pyydettiin kertomaan sanallisesti, mihin etäopetusjärjestelyitä koskevaan asiaan he olivat olleet tyytyväisiä, ja mitä hankkeessa voitaisiin tehdä paremmin. Vastauksissa nousi esille, että opetusaikojen ja oppituntien järjestelyt ja yhteistyö sujuivat pääosin hyvin. Vastaajat kokivat myös viestimisen pääosin erittäin sujuvaksi, oikea-aikaiseksi ja selkeäksi. Viestintään ja yhteydenpitoon liittyviä parannusesityksiä annettiin läksyjen annosta. Yksi vastaaja toivoi, että tulevaisuudessa läksyistä annettaisiin selkeästi tietoa jonnekin tiettyyn paikkaan, myös koulussa toimivalle ohjaajalle. Kehuja annettiin opetusryhmien pienen koon lisäksi etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittymisestä.

”Pieni opetusryhmä on ollut hyvä. Opettajille on ollut aikaa neuvoa jokaista oppilasta. Wordwallin käyttö onnistui hyvin ja oli mieluisaa. Tänä vuonna opetus oli myös järjestelmällisempää kuin aiemmin. Tunneilla oikeasti opiskeltiin saamen kieltä.”

"Etäopettajille suuret kiitokset! Kielten opettaminen ja oppilaiden innostaminen ja aktivoiminen verkon välityksellä ei aina ole helppoa. Opetus on koko ajan kehittynyt."

Kritiikkiä osoitettiin siitä, että lukujärjestyksiä oli kysely liian aikaisin ja siitä, että Microsoft Teams oppimisympäristönä voi olla pienelle oppilaalle haastava. Haastavana koettiin myös se, että vain oppilailla oli kuulokkeet, jolloin ohjaaja ei kuullut mitä tunnilla tapahtuu.

"Meidän koulussamme taitaa ensi vuonna olla 5 opiskelijaa. Jos kaikki luennot ovat eri päivinä, aikoina tulee olemaan todella vaikea saada valvoja tunneille. Jos opettaja ei ole kaikissa ryhmissä sama, olisi hyvä saada niin monta tuntia kuin mahdollista samanaikaisesti, muuten tämä tuottaa ongelmia."

"Oppimisympäristönä Teams on pikkuoppilaalle sekava verrattuna Googlen palveluihin (Classroom ja Meet.) Läksyistä ei ohjaajalla ole ollut aina tietoa ja ohjattava ei itse niistä kovin hyvin osaa vielä huolehtia. Ohjaajankin olisi hyvä päästä luurin korvilla mukaan tunnille. Nyt oppilaalla oli kuulokkeet, niin ohjaajana en tiennyt, mistä tunnilla puhuttiin. Hyvä olisi myös, jos olisi jotain luokan seinille tulostettavia kuvasanastoja tms., niin sanasto voisi jäädä paremmin mieleen."

Huoltajille suunnatut kyselyt toimitettiin sähköpostitse 12.5. ja niihin tuli 10 vastausta. Huoltajia pyydettiin antamaan arvosana muun muassa opetusjärjestelyihin, viestimiseen sekä opetukseen liittyvistä asioista. Lisäksi heitä pyydettiin kertomaan sanallisesti, mihin etäopetusjärjestelyitä koskevaan asiaan he olivat tyytyväisiä, ja mitä hankkeessa voitaisiin tehdä paremmin. Vastauksissa nousi esille, että huoltajat olivat pääosin tyytyväisiä niin opetusjärjestelyihin, opetukseen kuin viestimiseenkin. Vastaajat kokivat viestimisen myös pääosin erittäin sujuvaksi, oikea-aikaiseksi ja selkeäksi, vaikka hanketta myös kehoitettiin edelleen kehittämään viestimistään.

"Pääsääntöisesti opetus on toiminut hyvin."

"Joustavuus ja tiedonkulku toimii. Lapsen ollessa karanteenissa hän pystyi osallistumaan kotoa tunneille."

"Mahtavaa palvelua ehkä tiedottamisessa olisi parantamista."

"Toivottavasti jatkuu yläkoulun puolella yhtä mallikkaasti!"

Eniten hajontaa vastauksissa oli väittämän "Koulu on tehnyt tarvittavat järjestelyt saamen etäopetuksen sujumiseksi" kohdalla. Osa vastaajista piti koulun järjestelyitä riittävänä, mutta osa vastaajista arvioi, että koulun järjestelyissä olisi selvästi parannettavaa. Vaikka vastaajat olivat kyselyn mukaan pääosin tyytyväisiä opetukseen, myös kehitysehdotuksia annettiin.

"Lapsi ikätasoiseen ryhmään, eikä siihen, mihin se koulun valvojalähtöpolitiikan puolesta sattuu sopimaan."

"Ehkä pienille 10 hengen ryhmäetänä on liian iso."

"Monipuoliset oppitunnit, lapset lähtee aina mielellään tunnille ja kertovat mitä ovat tehneet. Opettaja on ammattitaitoinen."

“Toivottavasti etäopetus ei jäisi hankkeeksi, vaan tästä tulisi vakituista. Ilman tätä lapseni olisivat jääneet ilman saamen opetusta, koska koulu ilmoitti etteivät hae saamen kielen opettajaa, koska aiempina vuosina eivät ole saaneet hakijoita.”

10. Kehittämisehdotuksia

Hanke on osoittanut, että saamelaislapsia ja -nuoria ei tunnisteta suomalaisissa kouluissa, vaikka yli 70 % saamelaisoppilaista asuu ja käy koulua muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella. Yleinen opetuksen järjestäjiltä saatu kommentti on, että *“hanke on hyvä ja kannatettava, mutta ei taida koskea juuri meitä”*. Opetuksen järjestäjien tietoa saamen kielten nykytilanteesta, saamelaisyhteisöstä ja saamelaisopetuksesta tulisi lisätä.

Kaikki Suomessa puhutut saamen kielet ovat Unescon luokituksen mukaan uhanalaisia, inarinsaame ja koltansaame vakavasti uhanalaisia. Uhanalaisuudestaan huolimatta kaikki kolme saamen kieltä ovat edelleen myös ensiksi opittuja äidinkieliä. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa on kyse sekä lasten ja nuorten äidinkielen kehittymisen että kielen revitalisaation mahdollistamisesta.

Saamen kielten opetus sopii huonosti perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävästä oman kielen opetuksesta annettuihin määräyksiin. Saamen kielten opetus rinnastuu määräyksissä vieraiden äidinkielten opetukseen, joista suuri osa on suuria maailman kieliä ja aidosti vieraita kieliä Suomessa. Saamen kielet ovat kotimaisia alkuperäiskansan kieliä, joita lapset ja nuoret oppivat edelleen kodeissaan myös ensimmäisinä äidinkielenään, mutta suurimmalle osalle oppilaita kyse ei ole äidinkielestä siinä merkityksessä, että se olisi heidän ensimmäisenä opittu ja vahvin kielensä. Kyseessä on ennemminkin suvun kieli tai perintökieli (heritage language), johon oppilaat tuntevat vahvaa kuuluvuutta ja johon he identifioituvat, mutta eivät joko osaa kieltä ollenkaan tai osaavat sitä heikosti. Näissä tilanteissa opiskelun on lähdettävä alkeista.

Saamelaisoppilailla ympäri Suomen tulisi olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua saamen kielen opetukseen. Saamen kielen asema osana perusopetusta ja lukiokoulusta tulisi turvata koko maassa. Oppiaineen arvostuksen ja oppilaiden motivaation vuoksi opetuksen tulisi olla osa oppilaan normaalia opetusta (ei ns. ylimääräistä opetusta), opetus tulisi järjestää osana koulupäivää ja arvosana tulisi saada todistukseen samalla tavoin kuin muistakin oppiaineista.

Saamen kielten opiskelu tulisi nähdä kouluissa ja yhteiskunnassamme ylipäättään panostuksena oppilaan ja saamelaisyhteisön tulevaisuuteen. Kouluilla tulisi olla valmiudet (saamelaistietoa) lasten ja nuorten identiteetin ja yhteisöllisyyden tukemiseksi. Oppilaiden kotikouluissa tulisi tarjota tietoa saamen kielen jatko-opiskelumahdollisuuksista ja saamenkielisistä työskentelymahdollisuuksista. Opinto-ohjaajat eivät yleensä ole tietoisia saamen kielten tilanteista eivätkä jatko-opiskelumahdollisuuksista.